

USPOMENE IZ JEDNOG ZADRA

NARODNI MUZEJ - ZADAR

Odjel DOKUMENTACIJE

Br. B-222

MUZEJ GRADA ZADRA

USPOMENE
IZ JEDNOG ZADRA

IZLOŽBA STILSKOG NAMJEŠTAJA IZ ZADRA
OD 17. DO 19. STOLJEĆA

ZADAR 1998.

U POVODU DANA ZADARSKE ŽUPANIJE

IZLOŽBU OMOGUĆILI:

POGLAVARSTVO GRADA ZADRA
MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE HRVATSKE
ZADARSKA ŽUPANIJA

Naš grad Zadar postoji na istome mjestu već više od dvije tisuće godina, no postavlja se pitanje da li je to uvijek isti grad? Jesu li grad ulice što još od rimskih vremena teku istim smjerovima ili su grad ljudi koji prolaze tim ulicama, odnosno žive u kućama što ih okružuju? Može li se Zadrani iz vremena Rimskog carstva poistovjetiti s građaninom srednjovjekovne komune ili s građaninom činovničkog gradića devetnaestog stoljeća ili pak s građaninom današnjega Zadra? Teško je odgovoriti na ta pitanja.

Stoga smo odlučili ovu izložbu nazvati *USPOMENE IZ JEDNOG ZADRA* - a odnosi se na Zadar naših djedova i pradjedova, odnosno njihovih očeva i djedova, dakle na Zadar iz razdoblja do kojega može doprijeti čovjekovo sjećanje.

Zbirka stilskog namještaja Muzeja grada Zadra brojučano je skromna, oko devedeset komada, iz razloga što je Zadar grad nesretne prošlosti. Nad njim stalno prolaze ratni vihuri koji odnose i donose njegove stanovnike, a s njima i njihove domove. Zadnji takav događaj zbilo se za Drugog svjetskog rata, a pogodio je staro središte grada i pretvorio ga u hrpu ruševina, ispod kojih je sve propalo, a stanovnici se razbježali.

Nažalost, namještaj, ili bolje, njegovi ostaci, nije se počeo stručno vrednovati odmah poslije rata nego mnogo kasnije, tek oko 1960. godine, pa je do tada propalo dosta toga što se moglo spasiti.

Nije nam pozhato što je nestalo pod ruševinama, ali ovo što je ostalo može se smatrati malim draguljima među stilskim namještajem od 18. do kraja 19. stoljeća.

Sve izložene predmete koristili su naši preci, tako da možemo zaviriti u njihov intimni život i sa zadovoljstvom konstatirati da su bili ljudi biranog ukusa, koji se ni po čemu nije razlikovao od onoga ljudi zapadne Europe. Ovdje nisu živjeli prebogat plemići - veleposjednici kao u ravničarskim krajevima Hrvatske, no profinjen ukus vodio ih je da svoje domove opreme vrijednim predmetima. Stoga smo prvotnu ideju o izložbi namještaja zamijenili izložbom ambijenata. Uz osnovni sadržaj izložbe - namještaj - pojavljuju se i slike, ogledala i poneka skulptura, što svojim prisustvom dočaravaju cjeline pojedinih vremenskih razdoblja, a to je još više naglašeno intenzivnim bojama koje svojim tonalitetima naglašavaju i ističu određeno vrijeme.

Počeci zbirke namještaja počinju 1945. godine u Sabirnom centru u koji su kulturni djelatnici, u službi ondašnje vlasti, dopremali različite vrijedne predmete iz razrušenih i napuštenih kuća. To su najvećim dijelom bile knjige, slike i tek poneki komad namještaja. Da je tada bilo današnjega znanja, vjerojatno bi se skupljalo mnogo više i drugih predmeta, koji bi nam olakšali prikazati sliku Zadra prije te katastrofe. Muzej grada Zadra, osnovan 1960. godine, preuzeo je slike, zapravo portrete i nekoliko sačuvanih komada namještaja, a 1963. godine, kad je muzej već bio u sastavu Narodnog muzeja, otkupio je najveći dio predmeta, što su se u to vrijeme mogli otkupiti. Samo iskusno oko stručnjaka moglo je u tim jako oštećenim primjercima prepoznati vrijedne proizvode.

Javnosti nisu bili prezentirani iz nekoliko razloga. Jedan od njih je bio nedostatak izložbenog prostora, drugi nedostatak sredstava za popravak, koja nisu mala, a treći i najznačajniji

nepostojanje kvalificirane osobe, koja bi im znala vratiti prvotni izgled. Tek nakon 35 godina uspjeli smo riješiti sva tri problema. Uz vrijednog vanjskog suradnika koji je restaurirao drvene dijelove, uspjeli smo naći i vrsnog tapetara koji je tapecirane dijelove ponovo presvukao odgovarajućim tkaninama, kojih ih sada ima na tržištu. Iznimku čini šest raskošnih kasnobaroknih panoa s ogledalima, s bogatim pozlaćenim reljefnim ukrasima i umetnutim slikama u tehnici ulja na platnu, od kojih su izložena samo dva, koja je trebalo povjeriti iskusnoj ruci stručnjaka - restauratora.

Ne krijemo zadovoljstvo postignutim rezultatima, pa smo izložili i snimke predmeta u stanju u kojemu su bili prije restauratorskog zahvata. Uz liječenje crvotočine, koja je bila najmanji problem, trebalo je stolovima i stolicama učvrstiti noge, ukoliko ih je uopće i bilo, trebalo je na više mjesta obnoviti furnir, ukloniti naknadne premaze, ulaštiti drvo na autentičan način, proučiti literaturu i izabrati odgovarajući uzorak i vrstu tkanine za pojedino stilsko razdoblje. Danas ovi predmeti blistaju svojom skromnom ili raskošnom ljepotom, već prema ukusu vremena u kojem su nastali.

Sofija Petricioli

DOBA RENESANSE

U opremi stambenih prostora u 15. stoljeću najkarakterističniji predmet je škrinja (*cassone*) naslijeđena iz prethodnog razdoblja i modificirana na nov način. U početku ima oblik nižeg, izduženog sanduka, ukrašenog jačim profilima preuzetim iz arhitekture, a kasnije u 16. stoljeću cijela biva prekrivena reljefnim girlandama, ljudskim likovima, grbovima i sl. Malobrojne predmete toga stila predstavlja na izložbi jednostavna škrinja i mali ormarić s brojnim ladicama i tajnim pretincima. Okvir ogledala, upitne datacije iz kasnijeg je vremena, a ugođaj popunjava portret falačkog grofa Karla Ludovika iz sredine 17. stoljeća, porijeklom iz jedne zadarske obiteljske zbirke.

NAMJEŠTAJ BAROKA

Umjetnost baroka, ako se strogo računa, zahvaća razdoblje otprilike od 1600. do 1760. godine i može se podijeliti u tri dijela: rani barok od 1600. do 1645., visoki barok od 1645. do 1715. i kasni barok ili rokoko od 1715. do 1770. godine. U Francuskoj se ta razdoblja nazivaju po tadašnjim vladarima. Tako je rani barok nazvan po kralju Louisu XIII., visoki barok po Louisu XIV., kasni po regentima malodobnog Louisa XV. (*style Regence*) i po Louisu XV.

U oblikovanju i izradbi namještaja u doba baroka prednjači Francuska zahvaljujući Kraljevskoj radionici namještaja u Parizu u doba Louisa XIV., koja je širila svoj utjecaj na cijelu Europu.

Jedna od karakteristika toga stila je način obrade vanjskih ploha upotrebom tzv. *marqueterie* - intarzija rađenih od raznobojnog furnira, kornjačevine, bjelokosti, sedefa i cinka. U doba baroka izrađuju se brojni novi oblici ukrasnog namještaja. Među njima se našla i komoda, dio namještaja koji u Francuskoj i Italiji zamjenjuje ormar. Inače uz komodu i ormar, preferiran u njemačkom području, izrađuju se razne vrste namještaja: posebni oblici pisanih stolova, kabinetni ormari i razne vrste sjedalica kod kojih se prvi put susreću tepecirana sjedala.

DVA KASNOBAROKNA (ROKOKO) PANOA S OGLEDALIMA

U 18. je stoljeću korištenje ogledala u unutrašnjim prostorima doseglo vrhunac, ogledala su se vješala na zidove i činila cjelinu s konzolnim stolom ispod njih ili su bila posebno velikih dimenzija, dapače znala su prekrivati skoro sve zidove stvarajući "kabinete ogledala" ili "dvorane ogledala", od kojih je najpoznatija ona u Versaillesu.

Zbog ograničenosti prostora izložena su ovdje samo dva od četiriju jednakih panoa što ih posjeduje Muzej. Oni imaju odlike vremena u kojem su nastali: vrlo velika i visoka ogledala, obilje cvjetnih ukrasnih detalja, slikanih ili izrađenih u reljefu i obilje vijugavih zlatnih reljefa, među kojima se ističe karakteristični motiv u obliku nepravilne školjke ili špilje (franc. *rocaile*, njem. *Muschelornament*). Na njima je u gornjem dijelu ugrađena ovalna uljena slika, što je bio čest slučaj kod takvih visokih panoa.

Vrlo su kvalitetan rad. Svojim načinom izradbe i profinjenim ukusom upućuju na pretpostavku da su izrađeni u Francuskoj.

DOBA KASNOG BAROKA

Namještaj tridesetih godina 18. stoljeća počinje dobivati izvijene i razigrane oblike koji štete stabilnosti nogu ili drugih nosivih dijelova, pa se drveni kosturi predmeta moraju sastavljati (spajati) od mnogih komada. Da bi se to prikrilo, namještaj se vrlo često boji zlatnom ili bijelom bojom ili pak, izuzevši noge, furnira.

Zlatni konzolni stol s mramornom pločom vjerojatno je, zbog tvrdih obrisa talijanskog porijekla. Naime, Italija nije nikada prihvatila graciozne oblike rokoka, nego se uvijek držala određene monumentalnosti.

Barokna slika s kraja 17. stoljeća pripada ciklusu od pet kompozicija na temu spjeva Torquata Tassa "Oslobođeni Jeruzalem".

DOBA AMPIRA

Taj umjetnički stil dobio je ime u počast Napoleonova carstva, odnosno nastao je željom samog Napoleona da oponaša rimske careve, pa se kako u likovnim umjetnostima tako i kod namještaja nastojalo kreirati djela antičkih osobina. Kako su nedostajali predlošci originalnog rimskog namještaja, namještaj *empire* umjetno je koncipiran: za podlogu uzima se strogi engleski namještaj stila *sheraton*, karakterističan po jednobojnim i glatkim površinama i na njega se apliciraju metalni (brončani i pozlaćeni) ukrasi iz egipatske, grčke i rimske umjetnosti: sfinge, vijenci, girlande, urne i razni grčko-rimski arhitektonski ukrasi.

Dva svijetlozelena panoa bogato ukrašena pozlaćenim aplikacijama pokazuju da je i stil *empire* imao sklonosti prema velikim ogledalima. Oblik uske ležaljke ispred njih poznat je samo u doba *empire*-a, a izrađena je po uzoru na pompejanske brončane ležaje.

STIL BIDERMAJER

Ime stila bidermajer (*biedermaier*) počelo se upotrebljavati oko 1840. godine, kad je taj stil bio u upotrebi već duže vremena, a nastalo je sasvim slučajno spajanjem imena dvaju humorističkih ličnosti iz jednih bečkih novina, izvjesnih *Biedermanna* i *Bummelmaiera* u *Biedermaier*. To ime dobilo je značenje određenog ugođaja - bidermajerskog - pod kojim se podrazumijevalo nešto ugodno, prijatno, poput ugodne kućne atmosfere. U političkom pogledu bidermajer je značio prividnu pobjedu građanskog staleža nad aristokracijom, to jest namjesto carskog ampira pobjeđuje bidermajer, stil priznatog obrtničkog staleža.

U stvarnosti je bidermajer skromnija varijanta klasicističkog namještaja, gdje se umjesto skupocjena uvoznog drveta mahagonija i ebanovine poseže za domaćim drvetom: orahom, trešnjom, višnjom i kruškom, a umjesto pozlaćenih i brončanih aplikacija koristi se iskucani mesingani lim. Glavne osobine toga stila su solidna izradba, jednostavni oblici i udobnost, koja se osobito opaža u udobnim garniturama za sjedenje u dnevnom boravku, gdje dominira sofa i nekoliko stolica i naslonjača.

HISTORICIZAM - NEOSTILOVI ILI PONAVLJANJE PRIJAŠNJIH STILOVA: GOTIKE, BAROKA, RENESANSE

Nakon bidermajera ne formiraju se novi, originalni stilovi, nego se umjetnici oslanjaju na stilove prethodnih epoha. Počeci takvog oponašanja prvo se javljaju u slikarstvu kod predrafaelita, već potkraj 18. stoljeća, zatim u arhitekturi, gradnjom neogotičkih crkava, da bi se u drugoj polovini 19. stoljeća i kod namještaja pojavile imitacije prethodnih stilova. Tako se počeo oponašati prvo gotički, pa barokni i na kraju renesansni stil. Osobito je bila brojna proizvodnja namještaja tzv. drugog ili bečkog baroka, kojega su garniture za sjedenje preplavile salone građanskih kuća. Taj ugodni i funkcionalni namještaj gotovo je identičan svojem originalnom uzorku od kojega se razlikuje samo neznatno oblikom naslona za ruke i tekstilom kojim se prekriva. Dok je pravi barok koristio goblenske presvlake i šareni brokat, sada se koristi jednobojni brokat i pliš (oštri baršun), često učvršćen za drvo bijelim emajliranim pucetima.

HISTORICIZAM - NEOSTILOVI

Zelena spavaća soba porijeklom iz Venecije gotovo je identična kopija kasnobaroknog originala. Odaju je tek neke tehničke novine i rutinski crtež, što se vrlo dobro može opaziti uspoređivanjem s originalnim okvirom za ogledalo iz druge polovine 18. stoljeća.

Sedamdesetih i osamdesetih godina počinje se proizvoditi neorenesansni namještaj, poznat pod imenom *Altdeutsch*-stil. To je teški, tamni namještaj bogat rezbarenim ukrasima.

Predmeti kat. br. 13, 25, 32 i 14 prije restauratorskog zahvata

KATALOG

1. ŠKRINJA, kraj 16. stoljeća
orahovina polirana voskom, MGZ, inv. br. 2350.
2. ORMARIĆ, prva polovina 17. stoljeća
rezbareno i djelomično profilirano drvo, polirano, MGZ, inv. br. 2347.
3. PORTRET FALAČKOG GROFA KARLA LUDOVICA,
oko polovine 17. stoljeća
ulje na platnu, MGZ, inv. br. 114.
4. KOMODA, kraj 17. stoljeća
cijela intarzirana raznim vrstama furnira, bjelokosti i cinka, MGZ, inv. br. 992.
5. OKVIR OGLEDALA, prijelaz iz 17. u 18. st.
rezbareno, bojano i polirano drvo, MGZ, inv. br. 2337.
6. KONZOLNI STOL, oko 1720. godine
rezbareno drvo, bojano i pozlačeno, novi mramor, MGZ, inv. br. 2343.
7. SLIKA IZ CIKLUSA OSLOBOĐENJE JERUZALEMA, kraj 17.
stoljeća
ulje na platnu, GU, inv. br. 28.
8. PORTRET KNEZA FRANE POSEDARSKOG, 1710. godina
ulje na platnu, originalni izrezbareni i pozlačeni okvir, MGZ, inv. br. 135.
9. SLIKA S MITOLOŠKIM PRIKAZOM, 17. stoljeće
ulje na platnu, originalni okvir, MGZ, inv. br. 298.
10. PORTRET LIJEČNIKA IZ OBITELJI FERRARI, početak 18. stoljeća
ulje na platnu, originalni izrezbaren i pozlaćen okvir, MGZ, inv. br. 120.
11. DVA VELIKA PANOJA S OGLEDALIMA, sredina 18. stoljeća
drvo izrezbareno, pozlačeno, posrebreno i oslikano
slike - ulje na platnu, MGZ, inv. br. 546.
12. POPRSJE SVETICE, druga polovina 18. st.
mramor, MGZ, inv. br. 555.
13. NASLONJAČ, oko 1780. godine
drvo i nova kožna presvlaka, MGZ, inv. br. 338.
14. PISAĆI STOLIĆ, oko 1770. godine
površina intarzirana, MGZ, inv. br. 345.
15. OKVIR ZA OGLEDALO, rokoko, druga polovina 18. stoljeća
bojano i oslikano drvo, MGZ, inv. br. 545.
16. TORZO ANDELA, 1736. godina
mramor, MGZ, inv. br. 554.
17. PORTRET NAPOLEONOVE SESTRE EUGENIJE, oko 1805. godine
litografija u boji, suvremeni okvir, MGZ, inv. br. 125.

18. DVA ZIDNA PANOJA S OGLEDALIMA,
stil empire, oko 1810. godine
rezbareno drvo, obojeno i pozlačeno, MGZ, inv. br. 548.

19. LEŽALJKA, oko 1810. godine
polirano drvo, nova presvlaka, MGZ, inv. br. 344.

20. PORTRET GIROLAMA LUXARDA, 1810. godina
ulje na platnu, MGZ, inv. br. 131.

21. TRI BIDERMAJER STOLICE, oko 1820. godine
polirano drvo, nova presvlaka, MGZ, inv. br. 316.

22. ŠIVAĆI STOLIĆ, oko 1820. godine,
polirano drvo, MGZ, inv. br. 336.

23. BIDERMAJER KANAPE, oko 1820. godine
polirano drvo, nova presvlaka, MGZ, inv. br. 349.

24. ZIDNI TAPETI, prva polovina 19. stoljeća
oslikano voštano platno, MGZ, inv. br. 2359.

25. TRI SJEDALICE STILA BIDERMAJER, oko 1820.
godine
polirano drvo, nova slama, MGZ, inv. br. 986.

26. STOL BIDERMAJER STILA, oko 1820. godine
polirano drvo, MGZ, inv. br. 989.

27. KOMODA, oko 1820. godine
polirano drvo trešnje, EO, inv. br. 15

28. PORTRET ŠIMUNA LANTANE, 1830. godina
tempera na papiru, MGZ, inv. br. 335.

29. SALONSKA GARNITURA, oko 1860. godine
furnirano drvo, nove presvlake, MGZ, inv. br. 303.

30. KONZOLNI STOL, oko 1860. godine
furnirano drvo, EO, inv. br. 2204

31. PORTRET MUŠKARCA, oko 1860. godine
ulje na platnu, MGZ, inv. br. 128.

32. ORMARIĆ, oko 1880. godine
drvo izrezbareno i bajcano u crno, MGZ, inv. br. 2354.

33. SPAVAĆA SOBA, oko 1880. godine
oslikano i pozlačeno drvo, MGZ, inv. br. 544.

34. OKVIR, oko 1880. godine,
rezbareno i polirano drvo, MGZ, inv. br. 2338

NAKLADNIK
Muzej grada Zadra

ZA NAKLADNIKA
Sofija Petricioli

MUZEOLOŠKA I LIKOVNA KONCEPCIJA:
Sofija Petricioli, Hrvoje Perica

RESTAURATORI DRVENIH DIJELOVA:
Hrvoje i Petar Perica

RESTAURATOR BAROKNIH PANOJA:
Šime Vitori

TAPETARSKI RADOVI:
Servis Brodarić Zadar, Interieur d.o.o. Zadar

DOBAVLJAČI TEKSTILA:
ActA Zagreb, Dekori MV Zagreb

LIKOVNA OBRADA KATALOGA:
Sofija Petricioli

KATALOŠKI POPIS:
Hrvoje Perica

LEKTOR:
Ljubica Srhoj Čerina

FOTOGRAFIJE:
Željko Maričić, Fototeka Muzeja

TEHNIČKA POMOĆ:
Ivica Mrkić

TISAK:
Zadarska tiskara d.d. 1998.

NAKLADA:
500

